

Problémy šotkáže a dešotkáže chemických textů

Josef Horák

Poster – CHISA 1985 – Štrbské Pleso

ŠOTKÁŽ

Ještě v nedávné době si lidé mysleli, že šotkáž je výsledkem činnosti malých živých bytostí, tzv. tiskařských šotků, kteří zlomyslně přehazují písmena textu, aby měnili jeho smysl. Dnes víme, že šotkáž je způsobena stochastickými poruchami zařízení při přípravě textu.

DEŠOTKÁŽ

je cílevědomou činností osob pracujících na textu, jejímž cílem je eliminovat důsledky šotkáže.

KLASIFIKACE ŠOTKÁŽÍ PODLE JEJICH DŮSLEDKŮ

1. Šotkáž destruktivní ruší smysl textu a nenahrazuje jej jiným
2. Šotkáž konstruktivní ruší původní význam a nahrazuje jej lepším. Je velmi řídké
3. Šotkáž pseudokonstruktivní ruší původní význam a nahrazuje jej jiným, nesprávným

SBĚRATELSKÁ HODNOTA ŠOTKÁŽE

Stejně jako jiné stochastické jevy, např. chyby na známkách, mohou být šotkáže sbírány. Šotkáž destruktivní a konstruktivní mají nepatrnou sběratelskou hodnotu. Sběratelská hodnota šotkáže pseudokonstruktivní roste přibližně v tomto pořadí:

1. Nový význam zní pitvorně:
Nutriobenzen
Konsranta rovnice
Extra deru
Termitorium
Alifaktické aminy
Kolmonobutyl ether
2. Nový význam je směšný:
Závislost vidlosti na příkonu míchadla
Recirkulující zbytkový vodík
Směšné benzidy
Hydroxid hodný
Cyhlopentanon
3. Nový význam je hanlivý
Z redaktora vystupuje zmes pár
Nejlépe pracuje rektor v přírodě
Vypracovaný generál
4. Nový význam je pikantní
Měřeno na koleně malých rozměrů

KLASIFIKACE ŠOTKÁŽE PODLE MECHANISMU VZNIKU

1. Šotkáž adiční (je přidán znak)
Benziazovolový urychlovač
Střednědobrý plán
Metoda pro výpočet stupně konverze

2. Šotkáž eliminační (je vypuštěn znak)
 - Kolna mající 15 teoretických pater*
 - Modla pružnosti*
 - Okusná kolona*
 - Pětiletý lán*
 - Bylo přidáno odvážné množství*
 - Školivé látky*
 - Zavilá proměnná*
 - Matematické modlování*
3. Šotkáž substituční (znak je nahrazen jiným)
 - Úplně napitá baterie*
 - Přenos vody do praxe*
 - Teologie kapalin*
 - Stanová rovnice*
 - Kyselina chrámová*
 - Tetanová běloba*
 - Horkovzdušná dušárna*
 - Literární oligomery*
4. Šotkáž izomerační (znaky jsou přehozeny)
 - polyseter*
 - pospáno v práci*

KLASIFIKACE ŠOTKÁŽÍ PODLE PŘÍČINY A MÍSTA VZNIKU

Šotkáže vznikají během celé tvorby textu, počínaje tvorbou nečistopisu, konče sázením tisku a tiskem. Protože však šotkáž a dešotkáž probíhají simultánně, jen některé šotkáže proniknou až do konečného textu.

AUTOR JAKO ZDROJ ŠOTKÁŽE

Do šotkáže nepatří chyby způsobené špatným vzděláním autora, ale jen chyby vznikající neúmyslně a omylem.

PŘEKLEPY AUTORA

Píše-li autor na stroji, píše většinou jedním prstem. Občas se stane, že prstem netrefí na správnou kláпку. Vznikne šotkáž, pro kterou je charakteristické, že jde o substituci znakem, který na klávesnici psacího stroje leží v sousedství kláčky správné, např.

rwaktor

4asto

tec.hnologie

NESOUSTŘEDĚNOST AUTORA

Autor při sepisování myslí mimoděk na jiné příjemnější věci, než je vědecký text. Příklad:

Nejdůležitější součástí byla neobvykle řešená kolena

SEKRETÁŘKA ČI PÍSAŘKA JAKO ZDROJ ŠOTKÁŽE

Text je během sepisování několikrát přepisován. Píše-li autor rukou, vznikají šotkáže luštěním jeho písma. Samozřejmě vznikají šotkáže překlepy ve všech fázích tvorby textu.

Mladá sekretářka při sepisování myslí na jiné, příjemnější věci, než je vědecký text:

Jako nejvýhodnější se jeví hladič zahraničního původu

Zajímavé výsledky vyplynuly z vyhodnocení ex-orgie

... je řešení vztahu mezi rychlostí tvorby tepla chemickou reakcí a rychlostí hlazení

Starší sekretářka myslí na povinnosti po práci:

(bohužel nečitelné)

Šotkáže z dobré vůle: sekretářce se zdá, že v jí neznámém slově nalézá zkomolení slova jí známého a text opraví:

(bohužel nečitelné)

Redaktor při práci myslí na jiné nepříjemnější věci než je text

(bohužel nečitelné)

Automatické vnesení ustálených spojení:

suchý troud č. 9

Řád šotkáže udává, kolik znaků slova je šotkáží postiženo. Šotkáž prvního řádu:

setkání → sekání → hekání

Globální šotkáž vzniká tak, že se v tiskárně celý text rozpadne a je narychlo náhodně složen. V převážné většině případů to nepostřehne ani autor textu.

(Z bídné fotografie posteru, na níž některá místa chybí, zrekonstruoval I. Wichterle)